

Sõna „naturaalne” kasutamine toidu märgistuses või muul viisil toidu kohta antavas teabes

Toidu märgistus või muul viisil toidu kohta antav teave ei tohi tarbijat eksitada. Paraku eksitatakse tarbijat järjest sagedamini sõnaga „naturaalne” ja seda nii toidu märgistusel kui ka toidu reklaamis, andes nii edasi ebaõiget teavet toidu olemuse, toidu koostise või toidu valmistamismeetodi kohta.

Sõna „naturaalne” on eesti keeles erinevalt mõistetav. Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006 annab sõna „naturaalne” vasteteks:

1. *loomulik, ehtne, loomutruu; või*
2. *looduslik; või*
3. *natuuras esinev, naturaalmajanduslik.*

Mõnes muus keeles võib sõna „naturaalne” olla kasutusel hoopis teises tähenduses, näiteks inglise keeles naturaalne jogurt („*natural*” yogurt) mõistes maitsestatamata jogurt. Eesti keeles võivad sõnal „naturaalne” olla tarbija jaoks erinevad tähendused, näiteks nii lisaiineteta kui ka maitsestatamata.

Selleks et anda teavet sõna „naturaalne” kasutamisevõimalustest toidu märgistusel ja muus toidu kohta antavas teabes, tulenevalt toiduga seonduvatest õigusaktidest ja toidutehnoloogiast, on koostatud järgmine kokkuvõtlik ülevaade.

- A. Sõna „looduslik” kasutamine toidu või koostisosa nimetuses või muus märgistuses on teatud juhtudel õigusaktidega reguleeritud ja seega ka üheselt mõistetav. Määratletud on järgmised sõna „looduslik” kasutusvõimalused.
1. **Looduslik mineraalvesi:** Loodusliku mineraalvee mõiste ja müüginimetus „looduslik mineraalvesi” või kihiseva loodusliku mineraalvee korral „... looduslik mineraalvesi” on sätestatud Sotsiaalministri 22.juuni 2004. a määrusega nr 83 „Tervisekaitseenõuded mineraalveele”.
 2. **Looduslik lõhna- ja maitseaine:** Kui lõhna- ja maitseainete kirjeldamisel kasutatakse sõna „looduslik”, lähtutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1334/2008 [artiklist 16](#).
 3. **Toitumisalane väide „looduslikult/looduslik”:** Kui toit vastab looduslikult teatud toitumisalase väite kasutustingimus(t)ele, on lubatud väite ette lisada sõna „looduslikult/looduslik”. Näiteks: looduslikult rikas, looduslik ... allikas jne. Lubatud toitumisalaste väidete loetelu ja kasutamistingimused on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1924/2006 toidu kohta esitatavate toitumis- ja tervisealaste väidete kohta.
- B. Sõna „naturaalne” on lubatud kasutada toidu iseloomustamiseks vaid juhul, kui müügil on ka sarnased tooted, mis ei sisalda looduslikke koostisosi. Kui toode on maitsestatamata, lisaiineteta, kuumtöötlemata vm, siis tuleb seda toodet ka selliselt nimetada, kuna sõnal „naturaalne” on liiga üldine ja tarbijale erinev tähendus.
- Näide:
- Lihatööstuses kasutatakse tootekestasid, mis jagunevad naturaalseks kestadeks (töödeldud loomasooleid, -põied) ja tehiskestadeks (kollageenist / toiduga kokkupuuteks lubatud materjalist kestad). Seega toidu nimetus „naturaalkestas viinerid” on lubatud ega eksita tarbijat. Ei ole lubatud aga nimetus „grillvorstikesed naturaalses lambasooles”, sest kas saab olla ka vorstikesi tehiskunstlambasooles?
- C. Sõna „naturaalne” kasutamine ei ole lubatud kaitstud nimetustega toodete puhul, sest see on seadusega vastuolus.

Näited:

- Nõukogu määrus (EÜ) nr 1234/2007, 22. oktoober 2007, millega kehtestatakse põllumajandusturgude ühine korraldus ning mis käsitleb teatavate põllumajandustoodete erisätteid (ühise turukorralduse ühtne määrus), lisaga XII kehtestatakse mõiste „piim” ja piimatoodete nimetused koor, või, pelt, juust, jogurt, keefir jt. Seega märgistus „naturaalsest koorest” , „naturaalne jogurt” jne ei ole lubatud.
- Ei ole lubatud sõna “naturaalne” kasutamine maitselisanditeta sulatatud juustude nimetustes, sest juust on ainult piimatoodetele reserveeritud nimetuste hulgas. Maitselisandite puudumist sulatatud juustus saab rõhutada sõnaga “maitsestatamata” vm samalaadse väljendiga.
- Mee täpne määratlus ja nimetuse „mesi” kasutamine on esitatud Vabariigi Valitsuse 19. veebruari 2004. a määruses nr 41 „Mee koostis- ja kvaliteedinõuded ning märgistamise erinõuded”. Määruse kohaselt on mesi looduslik magus aine, mida toodavad mesilased, seega ei saa olla olemas kunstmett.

D. Sõna „naturaalne” kasutamine on vastuolus seadusega töötlemata ja vajadusel töödeldud ühekomponendilise toidu puhul, kuna vastavalt Toiduseadusele ja märgistamise korrale ei tohi omistada toidule eriomadusi, kui sellised omadused on kõigil sarnastel toitudel.

Näited:

- „Lauavesi naturaalse maitsega” (pudelisse villitud toode). Milline on vee naturaalne maitse, teades, et vesi on lõhnata ja maitseta vedelik? See on tarbija eksitamine.
- „Naturaalne vesi”. Kuna eesti keeles on „naturaalse” sünonüümiks „looduslik”, siis lisaks muule eksitamisele võib tarbija selle toote segi ajada loodusliku mineraalveega.
- Naturaalne porgand (toidu koostisosade loetelus). Toidule omistatakse omadust, mis on kõigil sarnastel toitudel (märgistamise korra § 2 (1) alusel ei ole lubatud), kas on olemas mitternaturaalset porgandit?

E. Sõna „naturaalne” kasutamine töödeldud toidu puhul annab üldjuhul ebaõiget teavet toidu olemuse kohta ja seetõttu selle kasutamine ei ole lubatud.

Näited:

- Pastöriseeritud aseptilises pakendis mahl kontsentreeritud mahlast, küll ilma lisaaineid kasutamata, ei ole naturaalne toode, kuigi on nii keemiliselt koostiselt kui ka toiteväärtuselt väga sarnane naturaalsele (kuumtöötlemata) mahlale.
- Karastusjook, mille koostises on looduslikust taimsest toormest valmistatud ekstrakt, lisaks veel suhkur ja lisaained, ei ole naturaalne ehk looduslik toode isegi siis, kui ei lisata säilitusaineid. Näiteks tootereklaam „Värskendav ... jäätee on looduslik ja säilitusainetevaba” on sellisel juhul osaliselt eksitav.
- Rafineeritud ja desodoreeritud taimne õli ei ole naturaalne õli.
- Mis võiks olla „looduslik siirup”?

Kokkuvõte:

Sõna „naturaalne” kasutamine toidu märgistusel ja muus toidu kohta antavas teabes, kaasa arvatud reklaamis, on lubatud vaid juhul, kui selle sõna kasutamine on kooskõlas seadusega, on põhjendatud ning ei eksita tarbijat.

Koostatud: Veterinaar- ja Toiduameti toiduosakonna ning Põllumajandusministeeriumi toidu- ja veterinaarosakonna toiduohutuse büroo poolt aprillis 2008. aastal.

Muudetud: novembris 2008 (seoses määruse (EMÜ) nr 1898/87 kehtetuks tunnistamise ja määruse (EÜ) nr 1234/2008 kohaldumisega);

juulis 2011 (seoses Vabariigi Valitsuse määruse nr 292 kehtetuks tunnistamise ja määruse (EÜ) nr 1334/2008 kohaldumisega)